

SERAY ŞAHİNER'İN ESERLERİNDE KADINLARIN SINIR İHLALLERİ*

 Veli UĞUR^a

Özet

Son dönemin önemli yazarlarından biri olan Seray Şahiner, eserlerinde kadınların günlük hayatına dair sorunları ele almaktadır. Bu eserlerde kadınlar sorunlarını aşabilmek için erkek dünyasının sınırlarını ihlal etme yollarını araştırmaktadır. Kendileri için tahsis edilmiş "güvenli" alanın yani evin dışına çıkmak önemli sınır ihlallerinden biridir. *Ülker Abla* romanının odak figürü olan Ülker'in, kocası tarafından öldürülmek için evden kaçıp hastaneye sığınması onun için varoluşsal bir adımdır. Bu romanda Ülker'in argo ve küfrü sıkça kullanması erkek dilini ele geçirme çabasının bir sonucudur. *Antabus* romanında da dayak ve işkence dolu erkek dünyasını evden kaçarak geride bırakma çabası vardır. Bu eserlerde ve diğerlerinde kadınların hem sığındığı hem de kendilerine dair pek çok bilgiyi edindikleri yer ise televizyondur. Televizyon aynı zamanda acılı hayattan kaçmanın bir yoludur. Yazar tüm romanlarında alt sınıf kadınlarının hayatta kalma stratejilerini konu edinir.

Anahtar Kelimeler: Feminist edebiyat, Seray Şahiner, Kadın romancı, Edebiyat ve kadın, Erkek dili.

BORDER VIOLATIONS OF WOMEN IN SERAY ŞAHİNER'S WORKS

Abstract

Seray Şahiner, one of the important writers of the last period, deals with the problems of women's daily life in her works. In these works, women search for ways to violate the boundaries of the male world in order to overcome their problems. Going out of the "safe" area allocated for them, that is, the house, is one of the important border violations. It is an existential step for Ülker, who is the focal figure of the novel *Ülker Abla*, to run away from home and take shelter in the hospital in order not to be killed by her husband. Ülker's frequent use of slang and profanity in this novel is a result of his effort to seize the male language. In the novel *Antabus*, there is an effort to leave the male world full of beating and torture by running away from home. In these works, and in others, the place where women both take refuge and acquire a lot of information about themselves is television. Television is also a way of escaping the painful life. The author deals with the survival strategies of lower class women in all of his novels...

Keywords: Feminist literature, Seray Şahiner, Female novelist, Literature and woman, Male language.

* Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan bildiriden genişletilerek üretilmiştir.

^a Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, vugur24@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 20.10.2022, Makale Kabul Tarihi: 25.12.2022

Giriş

Virginia Woolf'un 1929 yılında yazdığı *Kendine Ait Bir Oda* adlı kitabı edebiyat yanında pek çok kültürel alandan dışlanmış olan kadınlar için önemli adımlardan biridir. Bu tarihten itibaren kadınların kendilerine ait bir edebiyat kurma çabalarının hızlandığı, kadın yazarların kendi hayatlarını, var oluş mücadelelerini anlatmak için erkeklerin oluşturduğu dile alternatif yeni bir dil oluşturma heveslerinin arttığı görülür. Söz konusu dil ve edebiyat, yeni bir kadın yaratma istencinin vazgeçilmez araçlarından. Çünkü biliyoruz ki erkeklik toplumsal olarak pek çok kurumla birlikte hazır hâlde varken, kadınlık Simone de Beauvoir'ın 1949 yılında basılan *İkinci Cinsiyet* kitabındaki "Kadın doğulmaz kadın olunur." (Beauvoir, 2019, s. 13) sözlerinin doğruladığı gibi dışarıdan ve ömür boyu süren titiz bir sürecin sonunda inşa edilir. Şüphesiz Beauvoir burada eril sistemin kendi ihtiyacı olan kadın kimliğini ürettiğini işaret etmektedir. Ancak benzer şekilde bu sistemin dışına çıkmak isteyen kadının da kendine ait, kendine has yeni bir kimliği sonradan oluşturması, kendi elleriyle yapması gerekmektedir. Kadınların elinden çıkan romanlar ise bu kimliğin oluşmasında en önemli kültürel bileşenlerdendir.

1984 yılında doğan ve 2000'lerde erişkin bir birey olan Seray Şahiner son dönemdeki toplumsal yapıyı gözlemler; romanlarında, var olan, orada olan ancak bile isteye isimlendirilmemiş, anlamlardan yoksun bırakılmış kadınlığın en azından bir bölümünün sesi olmayı hedefler. Bunu yaparken Şahiner'in kadın kişilikleri sıklıkla erkeklerin işgal ettiği alanlara taarruz ederek ya da onları dönüştürerek, kimi zaman da o alanlardan kaçarak "kendi olma" mücadelesi verirler. Her halükârda onların yaptıkları eril sistemin kadını olarak kendilerine verilmiş olan sınırların ihlal edilmesidir. Bu eylemlerin nasıl gerçekleştiğine bakmadan önce yazarın *Kul* romanındaki bir sahneye bakıp içselleşen kimliğin aşikâr olma sürecini görmek faydalı olacaktır. Çünkü Şahiner'in romanlarındaki kadınlar aslında eril asimilasyonun eksiksiz yansımaları olarak görünmekte ve bu yok oluştan kaçmaya çalışmaktadır.

Kul adlı romanda apartman temizliğiyle geçinen Mercan televizyonda gördüklerine özenip "Çalışan yalnız bir kadın olarak sosyal hayata ilk adımını at[maya]" karar verir. Kocasını evi terk etmiş, kendisi zeminin altındaki bir dairede yaşamaktadır. Ancak şimdiye kadar dışarıda çay bile içmemiş Mercan yalnızlık ve çaresizlikten bunalmıştır. Bahsettiğimiz kararı verdiği gün üzerine kırmızı etek bluz takımını giyer; hafif bir makyaj yapar; Samatya meydanına gider. Onu çalıştığı apartmanlarda Mercan Hanım diye çağırırlar. "Mercan, Mercan Hanım'ı bir palto gibi çıkarıp meydana inen merdivenlerin girişine asarak" basamakları iner. Ancak içinde çok sayıda çelişki onu rahatsız etmektedir. Tanıdıkların ya da kocasının onu böyle süslenmiş tek başına dışarıda görürlerse ne diyeceklerini, nasıl ayıplayacaklarını düşünmektedir. Bu gerilim yüzünden bir mendil çıkarıp rujunu siler. Bir ara geri dönmeye karar verir. Ancak yeniden vazgeçip bir meyhaneye oturup bira içmeye başlar. O sırada çevredeki kadınlara bakıp hiçbirinin ruhsuz olmadığını görünce lavaboya gidip dudaklarına tekrar ruj sürer. Vakit geçirmek için kocasının giderken evde bıraktığı telefonu arayıp sahte bir konuşma yapar. | 1660 | Yalnız olduğu için bir bira içimlik zamanı zar zor geçirir. Sonunda koşarcasına evine, televizyonun dostluğuna döner (Şahiner, 2019b, s. 35-47).

Mercan'ın tüm bu yaptıklarını nasıl yorumlamak gerekir? Yalnızlıktan bunalmış hâldeyken makyaj yapması, özel giyinmesi, ruj sürmesi, silmesi ve tekrar sürmesi hele hele tanıdıklar tarafından görülme korkusu! Bir yandan dışarıda beğenilme, kendi dışında oluşturulmuş fiziksel görünümlere

uyarak kabullenilme isteği, diğer yandan bu ölçütlerin tersi gibi görünen, bunları ayıplayan, bastırmaya, kapatmaya çalışan değerler sistemi. Birbirine çelişik gibi görünse de iki yönelimin de eril dünyanın kurallarıyla oluşturulmuş yapılar olduğu ortadadır. Kendini "iyi hissetmek" için makyaj yapan kadın, kendisine yüklenen alımlı olma, erkeğin ilgisini çekme gibi toplumsal cinsiyet kalıpları içinde, onlara uyum sağlayarak var olmaya çalışmaktadır. "Bourdieu'ya göre, modern toplumlar kadınların bu ikincil konumlarını "baştan çıkarma" gibi belirli silahları kullanmaya iter. Ancak "baştan çıkarma" eril tahakkümün işlediği kurulu bir düzenin tam da kadınların yapmaları beklenen veya arzu edilen bir şeydir." Bilgin, 2016, s. 225) Dolayısıyla Mercan'ın, TV'den gördüğü, beğenilmenin ölçütü gibi sunulan süslenme aslında eril sistemin cezbedici tuzaklarından.

Ancak öte taraftan Mercan'ın "Tanıdıklar ne der?" biçimindeki korkusu da eril iktidar alanının her tür şiddete dayalı yapısının gölgesini tarif etmektedir. Mercan, tek başına, süslenmiş olarak eğlenmeye giden kadının ahlakının sorgulanacağı farkındadır. Bu kaygı onun çarptığı ikinci eril duvardır. Gündelik hayat içerisinde üretilen, dışsallaştırılan, nesnelleşen ve içselleştirilen kadın kimliği (Metin, 2011, s. 6) onun kendi ile baş başa kalmasını engellemektedir. "Beğenilecek miyim?" ile "Görülecek miyim?" arasında gidip gelen üçüncü bir yolun imkânsız olduğunu düşünen Mercan evine, televizyonuna döner.

Yazarımız eserlerinde, Mercan gibi çok sayıda karakter üzerinden, edin(dir)ilen toplumsal cinsel kimliklerin ilmiğini sergilerken ailede ve dışarıdaki erkeklerle ilişkilerde kadına yönelik şiddetin biçimlerini, devlet kurumlarının konuya duyarsızlığını da eleştirmektedir. "Bağımsız şehirli kadın evi"nde (Şahiner, 2019a, s. 88) kendi hayatlarını kurmaya çalışan kadınların önünde ise onlarca eril set dikilmektedir. Bu setlerin belki en geniş kapsamlısı ve en çetrefillisi kullanılan dildir.

A. DİL, ARGO, KÜFÜR

Şahiner'in romanlarında eril sistemin şekillendirdiği dil evreni kadınların saldırı ve işgal girişimlerine sahne olur. Bunun en önemli nedeni dilin sadece iletişim aracı olmaması ideolojik kodları da içermesi ve yeniden üretmesidir.

"Her kültür kendi iktidar ilişkilerine uygun bir dil geliştirir ve ataerkil kültür de kendisini dünyanın her köşesinde dille yeniden üretir. Bu yönüyle oldukça dinamik bir yapıya sahip olan dil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bütün kavramsallaştırmalarını kendi içinde barındırır (Çelik, 2016, s. 8).

Kullanılagelen dilin erkek normlarıyla ve erkeğin ihtiyaçlarına göre şekillenmesi sonucu kadınlık da dilsel olarak bastırılmış, hâkim sistemin ezileni konumuna getirilmiştir.

Sistem dışı bir kadın kimliğinin kurulmasının taktiklerinden biri yeni bir dilin imkanlarının araştırılması iken diğeri ise var olanı evrimleştirmek, bir mücadele aracına çevirmektir. Bunun farkında olan yazarımız kadın karşıtı söylemin en bariz olduğu bir alana -erkeklerin kendilerine ait olduğu düşüncesiyle rahatlıkla sarf ettikleri küfür ve argonun alanına- adım atar. Şahiner'in eserlerinde edebiyatımızda az görülen bir durumla karşılaşırız: Erkeklerin tekelindeki, hemen her zaman kadınlarla ilişkili küfürleri bu sefer kadınlar kullanmaya başlar. Ülker Abla'nın alt sınıf jargonunu da içerecek

genişlikteki küfürleri okuyucunun “kadına yakıştıramadığı”, erkeğe yakıştırdığı sözlerden oluşur. “Ulan pe[...]ler sizin romantizm sandığınız şey bizim çaresizlikten bulduğumuz kaplama.”, “Lakan’ı ayrı Froyd’u ayrı si[...]”, “Beyninin yayını si[...] karısı.” (Şahiner, 2021a, s. 35-36, 51, 97) vb. Ülker Abla’nın dili ironik, trajik, mizahi olduğu kadar da şok edicidir. Evinden kaçıp hastanede yaşamaya başlamış, orada bile kocasının kendisini bulup öldüreceğinden korkan kadının yaşamı yeniden kurma gayretinin bir parçasıdır. Ülker Abla hastanedeki yaşamını kurarken evliliğe, erkeklere, ilişkilere, törelere ait düşüncelerini de yeniden kurmaktadır. Kullandığı dilin değerlerden arı olması, en azından “şimdilik” zihninde sınırsızca hareket etmesi bu bağımsızlık duygusunun ürünüdür.

Kadına yönelen bir silah gibi kullanılan küfür ve argonun erkeğe yönelmesi iki cins arasındaki eşitsizliğin dil düzleminde yok edilmesi amacıyla dönüktür.

“Kadınları aşağılamak için kullanılan sözcüklerin sayısı, erkekler için olanlardan çok daha fazladır.

Tabu sözcükler, erkeklerden çok, kadınların gövdelerine gönderme yapar. Erkeklerin organlarına gönderme yapan az sayıdaki sözcük de genelde eşcinselliği çağrıştırdığından kadınlıkla ilgilidir. Yukarıdaki argo deyim ve küfürler erkeğe yönelik olsalar da gönderme yine kadın kimliğinedir; küfredilen erkek olsa da bu durumdan etkilenen, erkeğin “annesi, kız kardeşi ya da eşidir” (Tüzin, 2006, s. 106).

Küfür ve argo aracılığıyla aşağılanan kadın, aynı sözlerle konuştuğunda karşıtının düşüncelerini değersizleştirmektedir. Erkeğin doğal biçimde sık sık cümle içinde farklı görevlerle kullandığı yani normalleşen küfür kadının elinde sarsıcı bir etki yaratmaktadır. *Hanımların Dikkatine* romanındaki Sibel, Nergis ve Elif’in argo kullanımları yanında kadınların erkeklere ve ilişkilere bakışını sergileyen konuşmaları da benzer bir etkiye sahiptir. Toplumsal ortamda ve bireysel ilişkilerde cinsellik yine erkeklerin hâkim olduğu bir alandır. Romanda üç kadının bu konudaki düşünce ve konuşmaları da ürettikleri dilin yaratıcılığını göstermektedir.

Kısacası Şahiner argo ve küfrü dışı isyanın bir parçası olarak kullanarak, erkekleri yine onların icadı olan bu araçlarla vurmaya çalışmaktadır.

B. EVDEN KAÇIŞ

Eril dünyanın dil konusundaki öznel tutumu aslında genel kültürel, siyasal tavrın bir yansımasıdır. Tıpkı modernist sistemin “normal/anormal” karşıtlığını kodlaması gibi erkek egemen sistem de -modernizmin de değerli katkılarıyla- toplumsal kimlikleri belirli kalıplar içine hapseder. Küçük yaşlardan itibaren eril sisteme hizmet eden kadının yüceliği vurgulanır ve karşıtı olumsuzlanır. Kültürel dünyanın bu ikiliğine dikkatimizi çekenler ise Sandra M. Gilbert ve Suzan Gubar olur. Adı geçen ikili *The Mad Woman in the Attic* başlıklı kitapta erkek dünyasının tarif ettiği iki tür kadın tipinin

| 1662 | özelliklerini sıralar.

“Gilbert ve Gubar’a göre evdeki melek olarak adlandırılan kadın tipi, ataerkil toplumda erkeğin kafasında ideal olarak kurguladığı kadın tipidir ve uysallık, masumluk, namusluluk onun en belirgin özellikleridir. Karşıt tipinde yer alan canavar tipi ise çıkarlarını kollayan, özgürlüğüne düşkün, eril tahakkümü kabul etmeyen kadın tipidir.” (Balkız, 2017, s. 29).

Dikkat edilirse bu ayrımında eril bakış, dini söylemi de yanına almış, tüm insanlar için etkili olabilecek kutsal kitapları propagandanın bir parçası hâline getirmiştir. "Kadın neden ikincildir?" sorusunun cevabı Tanrı tarafından zaten verilmiştir.

"Gilbert ve Gubar'ın bu ayrımını, Northrop Frye'nin imgelem kuramına [...] dayanarak şöyle de açıklayabiliriz: Erkek yazarların eserlerindeki "melekler", iyilik ve güzelliğe dönük imge gücünü temsil eden vahyi imgelem çerçevesinde; "canavarlar" ise kötülüğe ve çirkinliğe dönük imge gücünü temsil eden şeytani imgelem çerçevesinde resmedilir (Güngör, 2019, s. 3).

Özellikle tek Tanrılı dinlerde neredeyse temel ayrımlardan biri olan melek-şeytan ikilemi eril söylem için güçlü dayanakları olan bir teze dönüşmüştür. Böylesine güçlü kaynaklarla desteklenen bir sistemin dışına çıkmak da önce ileri görüş sonra da cesaret isteyen bir eylemdir.

Şahiner'in eserlerinde bu cesareti gösteren kadınlara da rastlarız. Çoğunlukla doğduğu evdeki zorbalıktan bıkan, çeşitli tacizlerden kurtulmak isteyen kadınların tek çaresi evden kaçmaktır. Kaçış her zaman eşyalarını toplayıp gitmek anlamına gelmez tabii. Kimi zaman evlilik de genç kadınların kurtuluş umutlarını yeşerten bir yapı olabilmektedir. Ancak asıl cesaret gerektiren evdekilere haber vermeden, nispeten belirsiz bir geleceğe çekip gidebilmektir. Şahiner'in *Antabus*'undaki Leyla ve *Ülker Abbla*'sındaki aynı adlı kadınlar kaçmaktan başka çaresi kalmayan insanlardır. Aslında bu onlara kabul ettirilmiş olan kadın kimliğinin aşılması anlamındadır.

"Zayıflığına ve korunmaya muhtaçlığına inandırılan kadın, bir de itaatkar, fedakar, sessiz ve pasif olmasının kadınlık ve dişilik olduğuna da inandırılarak hep çocuk ve kendine güvensiz bırakılmış, tarih boyunca tüm eylem ve etkinlikler kendisinden esirgenmiş, insanı insan yapan alanlardan uzak tutulmuştur (Menteşe, 2002, s. 155).

Evden kaçma bireysel bir karşı çıkış olmanın yanında tarihî koşullandırmalara, dayatmalara da karşı çıkma anlamına gelmektedir. *Antabus*'ta Leyla aşık olduğu ve onunla aynı konfeksiyon atölyesinde çalışan Ömer'le kaçma planı yapar. Aynı sıralarda Hayri adlı konfeksiyonculardan biri Leyla'ya tecavüz eder. Leyla, Ömer'in Hayri'yi öldürüp kendisini kaçıracağını düşlerken Ömer sorunu daha kestirme bir yoldan halleder: Askerlik şubesine teslim olur (Şahiner, 2021b, s. 31-34). Leyla babasından yediği dayak sonucu hastanede gözünü açar. Bu sırada Leyla'yı en çok üzen bir başka kadının, annesinin duyarsızlığıdır. "Adamlardan çektim ama en çok anneme kızıyorum. Annem, ana olaydı, ben bunca eziyet görmezdim. Bir günden bir güne babam döverken araya girmedim. Gir, savun kızını, evladınım ya, benim yerime sen dayak ye gerekirse." (age. s. 43). Kafasından bu düşünceler geçerken Leyla'nın unuttuğu bir şey vardır: Kadınların eril dünyanın değerlerinin hâkimiyetine sundukları yaşamsal katkı. Bireylerin iktidara katkıları söz konusu olduğunda ilk akla gelen düşünürlerden biri Althusser'dir. Ünlü Fransız düşünür *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* adlı eserinde ideolojiler söz konusu olduğunda nesnelere özne haline geldiğini, bir başka deyişle bireylerin basit köleler olmadığını ideolojiyi taşıyan kişiliklere dönüştüğünü anlatır. (Kazancı, 2002, s. 65) Konumuzla bağlantılı düşününce de bazı kadınlar kurban olurken bunun müsebbiplerinin sadece erkekler olmadığı anlaşılır. Yani erkeğin kaba gücü pek çok örnekte olduğu gibi arkasına dişil gücü almıştır. Akademisyen ve aktivist Leyla Pervizat, bir röportajında, namus cinayetlerinde kadının oynadığı rolden bahsetmiştir. Pervizat, namus

cinayetlerinde tetiği çekerek aktif rolü erkeğin üstlendiğini ancak arka planda erkeği azmettirici veya destekleyici olarak kayınvalide ve görümce gibi kadın akrabaların da bu cinayetin işlenmesinde yer aldığını vurgulamıştır. Erkeğin cinayet işlemek istemediği durumlarda, kadınların erkeğin “erkekliğini” sorgulayarak cinayeti azmettirdiklerini belirtmiştir (Uğurlu & Akbaş, 2013, s. 86).

Tecavüze uğrayıp terkedilen Leyla başkası ile evlendirilir. Evlilikte de kocası tecavüze başlar.

“Zaten ben bu işten bir şey anlamadım, tecavüze uğradım diye beni zorla bu adamla everdiler, şimdi aynısı her gün başıma geliyor. ... Sırf ben değil, herkes böyle düşünüyor demek. Siz hiç gazetede, “Kocasını karısına tecavüz etti” diye haber okudunuz mu? Evliyken olan tecavüzü kimse tecavüzden saymaz. Cilve falan sanıyorlar herhal: Tecoş! Aaaa, ben de kocama laf ettirmem. Ne de olsa nikahlı tecavüzcüm!” (Şahiner, 2021b, s. 40).

Leyla ikinci kaçış planını kocasından uzaklaşmak için yapar. Kızıyla beraber kocasından kopardığı küçük miktarlarda parayı biriktirip kaçacaktır. (age. s. 99) Ancak kocasının durumdan haberdar olmasıyla başlayan kavga Leyla'nın onu bıçaklayarak öldürmesi ile sona erer. Leyla serbest kalır.

Eril dünyadan kaçarak sınırları ihlal eden bir başka isim Ülker Abla'dır. Ülker de baba dayaağından bıkip başka bir erkeğe sığınmış, kocası olacak adama kaçarak evlenmiştir. Ancak kocasından da sürekli dayak yer, bir süre sonra bundan bıkar. Yeniden kaçmayı planlar. Ülker'in ikinci kaçış planında herhangi bir erkek yoktur. Ülker adliyeye ve polise güvenmez. İsmi kayıtlara girerse kocasının sonunda onu bulacağından kaygılanır. Onun bu kaygısı sebepsiz değildir. Adliye önünde ya da karakoldan eve dönüşte öldürülen çok sayıda kadının öyküsüne şahit olmuştur. Devlet bile kadını erkek şiddetinden koruyamamaktadır. Bu nedenle evden kaçtığına hastanenin acil servisine sığınır. Bir süre sonra da hastalara refakatçilik yapmaya; onların verdiği bahşişlerle geçinmeye başlar. Ülker Abla erkek egemenliğinin gerçekleşme biçimlerini herhangi bir kaynaktan öğrenmemiştir. Onun bilgisinin kaynağı bizzat kendi hayatıdır. Kadınlar da dahil dış dünyaya karşı güvensizliğinin nedeni budur. Ülker önce karnını doyurmak sonra da eğlenmek için gittiği düğün salonlarında kadınların evlilik tuzağına çok kolay düştüklerini anlamıştır. Hastanede yeni evli kadınların şiddet mağduru olduğuna şahitlik etmiştir. Tüm bunlar Leyla'nın da Ülker Abla'nın da kaçmaya cüret etmelerinin ardından mecbur edildikleri sisteme yeni, farklı bir açıdan baktıklarını göstermektedir.

C. TELEVİZYON

Şahiner'in eserlerinde kadınların eril dünyanın sınırlarının dışına çıktıkları bir başka ortam televizyondur. Televizyon, günlük sorunları unuttukları, gerçek hayatta bulamadıkları eğitim olanağını elde ettikleri, alternatif yaşam ve düşünceleri öğrendikleri hatta kadın olmanın getirdiği dertlerle yüzleştikleri bir düzlem oluşturur. Örneğin *Antabus*'ta Leyla okul macerası erkenden bitmiş bir genç kadın olarak televizyona çok şey borçludur.

“Bir de televizyonu beğenmezler. Ben ne öğrendiysem ondan öğrendim. Hep üniversite mezunu insanlar çıkıyor. Oh açık öğretim gibi. Beni okutmadılar. Ben televizyon mezunuyum. Televizyon olmasa hiçbir evlilik bir seneden fazla sürmez. Misal bizim mahalledeki kadınlar, kocalarıyla evlenmişler ama televizyonla dost hayatı yaşıyorlar.” (Şahiner, 2021b, s. 15).

Leyla için televizyon hazır bilgi deposudur. Okumuş insanların verdiği bilgiler onun için dünyanın yeni kapılarını açmaktadır. “Ne bir arkadaş ne tekrar hamile kalmamak için harcadığı çabalar ne gidebileceğini sandığı sığınma evi. Sadece televizyon... Hem sığınağı hem arkadaş.” (age. s. 24) Daha da önemlisi bu durum Leyla ile sınırlı değildir. Kadınların büyük kısmı için televizyon hayatlarının vazgeçilmezidir.

Şahiner kadınların hayatlarını anlatırken kurmacadan değil gerçek hayattan yola çıkmaktadır. Kurmaca onun tanık olduklarını ifade etmeye aracılık etmektedir. Özellikle çok kanallı döneme geçildikten sonra kadınlara hitap eden yayın kuşaklarının ve programların oluşması büyük etki yaratmış, bu durum kurmaca yazarlarının da dikkatini çekmiştir. Şahiner eserlerinde televizyonu ideoloji aktarıcı, tüketimi artırma amaçlı bir araç olduğu yolundaki düşüncelerle ifade edilen konumundan çıkarır. Televizyon öğretici olmanın yanında aranan, yalnızlığa çare bir dosttur. *Kul* romanında kocası evi terk eden Mercan'ın televizyonu bozulur. Sümbül Efendi Camii'ne gidip dua eder. “Şu hayatta bir televizyonu vardı Mercan'ın. Biraz seyredip uyuyacaktı sadece. Evde bir ses. Allahım Mercan'ın televizyonundan başka kimsesi yoktu. O, bu kadarına razı olmuş, sana isyan etmemişti de...” (Şahiner, 2019; s. 61). Tamirciye gidecek parası olmayan Mercan sonunda dua ederken elindeki alyansı görüp kuyumcuya koşar; bozdurup televizyonunu tamir ettirir.

“Televizyonun sunduğu renkli dünya, Mercan için sosyalleştiği bir gözlem alanı gibidir; o, bu dünyanın hem izleyicisi hem de bir parçasıdır. ... Evdeki tek başlılığını unutturan, sessizliği dağıtan televizyon, Mercan'ın can yoldaşı olmakla kalmaz; anlatıcının deyişiyle “onun yaşam koçu, stil danışmanı ve aile hekimi” olur (Dervişoğlu, 2022, s. 15-16).

Mercan da diğer kadınlar gibi pratik sağlık bilgileri edindiği, diğer kadınların hayatlarına şahit olduğu kimi zaman kendi hayatını gördüğü televizyondan vazgeçemez.

Ülker Abla için ise televizyon kendi sorunlarından uzaklaşma, unutmaya aracıdır. Başına gelenlerden bunalmış olan Ülker televizyon seyrederek daha kötü yaşamlara tanık olur.

“Televizyonsuz odada kalıyorsan çanak antenli odalara imrenerek bakıyorsun. ... Televizyonsuz odalar zor. Canını oyalamak için mecbur yan yataktakilerle söyleşicen.” (Şahiner, 2021a, s. 39).

“Televizyonsuz odada kalmak, anestezisiz ameliyat gibi bir şey. Ne olup bitiyorsa canlı canlı yaşıyorsun. İcini yatıştırarak hiçbir şey yok. Televizyon: Bir el derdi havuzu. Hastanede bile olsan, haberlerde gördüğün kaza belaya üzülme büyük lüks.” (Şahiner, 2021a, s. 40).

Ülker için televizyon hayatı katlanır kılmanın bir aracıdır. Evsiz, hastane köşelerinde karnını doyurmaya bile yetmeyecek parayı kazanmaya çalışan Ülker televizyonla hayata tutunur.

Sonuç

Seray Şahiner'in eserleri çoğunlukla alt sınıf kadınlarını merkeze alır. Onun kahramanları genellikle eğitim alamamış, kocasına bağımlı kadınlardır. Onun eserlerindeki kadınlar eğitim almış olsa bile maddi olarak üst sınıfa geçememiştir; yaşam mücadelesini her anlamda en sert biçimlerde yaşarlar. Tecavüz, dayak, aşağılanma hem baba hem de koca evinde devam eder. Gelenekselleşmiş,

sorgulanmayan eril değerlerden kaynaklanan zorbalık hayatlarının normal hâline gelmiştir. Bu normal tahammül sınırlarını aştığı zaman kadınların sınır ihlalleri başlar. Onların ihlalleri eril dünyanın topraklarına girmek anlamına gelmektedir.

Yazarın özellikle *Kul*, *Ülker Abla* ve *Antabus* romanları alt sınıf kadınlarının erkek şiddetini farklı düzeylerde yaşadıklarının tanıklığını yapmaktadır. Evli oldukları erkeklerin hayatı yaşanmaz kılan davranışları nedeniyle evden kaçmak onlar için tek çare olmaktadır. Ancak gidecek yerleri olmayan kadınların devlete bile sığınamamaları kadın olmanın ötesinde vatandaş olarak da önemsenmediklerini göstermektedir.

Aynı romanlarda kadınların erkeklerin sahasına girerek küfür ve argoyu kullanmaları ise kadın yazarın eril alana bilinçli saldırısının bir sonucudur. Büyük kısmı kadınları hedef alan, kadınları nesneleştiren küfür silahı bu yolla el değiştirmektedir. Böylece tıpkı edebiyat gibi günlük dil de erkeklerin sahipliğinden çıkma yoluna girmiştir.

İnternet öncesindeki dünyada sıkça eleştirilerin hedefi olan televizyon da aynı romanlarda kadınların yoldaşı, kurtarıcısı olarak görünmektedir. Erkeklerin terk ettiği, erkekleri terk eden ya da henüz terk etmemiş kadınlar için bir öğrenme, araştırma, ders alma merkezi olan televizyonlar kadınlara ihanet etmeyen cihazlardır. Bu nedenlerle kadınların dünyasının bir parçası haline gelen televizyon her durumda vazgeçilmezdir.

Yukarıda tüm anlatılanlar bir yana eril dünyanın oluşturduğu tüm yapılar kadınlar için çok sayıda tehlike içermektedir. Eril değerleri en yoğun yaşayan bizim gibi toplumlarda ise kadının hayatta kalması bile bir sınır ihlalidir. Seray Şahiner'in romanları kadınlar için mayın tarlası gibi görünen sahaların haritasını çıkarmayı ve yine kadınlar için güvenli çıkış yollarını araştırmaktadır.

Etik Kurul İzni

Bu makale, etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Balkız, H. (2017). *Türk romanında erkek egemen topluma başkaldıran kadınlar* (Yayımlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beauvoir, de S. (2019). *İkinci cinsiyet* (Çev. G. Savran). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve modern toplumda kadın bedeni ve cinselliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 219-243.
- Çelik, G. (2016). "Erkekler (de) ağlar!": toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 8(2), 1-12.
- Dervişoğlu, E. (2022). Apartman temizleyicisinin bir kadın olarak portresi: Kul. *İnsan&İnsan*, (31), 11-22.
- Güngör, B. (2019). Haldun Taner'in hikâyelerindeki kadın imgesine feminist eleştiri bağlamında bir yaklaşım. *MOLESTO: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Kazancı, M. (2002). Althusser, ideoloji ve iletişimin dayanılmaz ağırlığı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(1), 56-87.
- Menteşe, O. B. (2002). Toplumsal kimlik ve kadın yazarlığı. *Varlık*, 1134, 153-162.
- Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 74-92.
- Şahin, S. (2014). Bir ihtimal daha var: o da öl(dür)mek mi dersin?. *Istanbul ArtNews*, (12), 24.
- Şahiner, S. (2019a). *Hanımların dikkatine*. Everest Yayınları.
- Şahiner, S. (2019b). *Kul*. Everest Yayınları.
- Şahiner, S. (2021a). *Ülker Abla*. Everest Yayınları.
- Şahiner, S. (2021b). *Antabus*. Everest Yayınları.
- Tüzin, D. (2006). Argo ve küfür bağlamında cinsel eylemin nesnesi olarak "kadın". *Millî Folklor*, 18(71), 105-107.
- Uğurlu, N. S., & Akbaş, G. (2013). Namus kültürlerinde "namus" ve "namus adına kadına şiddet": sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 76-91.

